



Siviilitiedustelulainsäädäntö

Katriina Laitinen
lainsäädäntöjohtaja



Lainsäädännön tavoitteet

*"Suomen kansallisen
turvallisuuden parantaminen"*



Voimassa olevan lainsäädännön tiedustelulle asettamat rajoitteet

Nykyisillä salaisilla tiedonhankintakeinoilla voidaan tietoa hankkia ainoastaan seuraavin kriteerien täytyessä:

- 1) Suomessa oleva,
- 2) tietty yksilöitävissä oleva henkilö,
- 3) joka tietyllä todennäköisyydellä,
- 4) on syylistynyt tai tulee syylistymään rikoslaissa säädettyyn rikokseen

Nykyisillä keinoilla ei voida tehokkaasti hankkia tietoa:

- 1) Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, **joka ei ole rikos**
- 2) Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, **joka tapahtuu ulkomailla**
- 3) Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, **jonka taustahenkilö ei ole tiedossa**

=> Ei voida myöskään tuottaa täsmällistä kuvaa toimintaympäristön **kehittymisestä** valtiojohdon päätöksentekoa varten



Siviilitiedustelun kohteet

Tiedustelumenetelmällä saa hankkia tietoa:

- 1) Terrorismista
- 2) Ulkomaisesta tiedustelutoiminnasta
- 3) Joukkotuhoaseiden suunnittelusta, valmistamisesta, levittämisestä ja käytöstä
- 4) Kaksikäyttötuotteista
- 5) Kansanvaltaista yhteiskuntajärjestystä uhkaavasta toiminnasta
- 6) Suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä taikka yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja uhkaavasta toiminnasta
- 7) Vieraan valtion toiminnasta, joka voi aiheuttaa vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille, taloudellisille tai muille elintärkeille eduille
- 8) Kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavasta toiminnasta
- 9) Kriisinhallintaoperaatiota uhkaava toiminta
- 10) Suomen kansainvälisen avun antamisen ja muun kansainvälisen toiminnan turvallisuutta uhkaavasta toiminnasta
- 11) Yhteiskuntajärjestystä uhkaavasta kansainvälisestä järjestäytyneestä rikollisuudesta,

ainoastaan silloin, jos toiminta vakavasti uhkaa Suomen kansallista turvallisuutta



Tiedustelumenetelmien käytön edellytykset

- "...voidaan **perustellusti olettaa** saatavan tietoja sellaisesta **siviilitiedustelun kohteena** olevasta toiminnasta, joka **vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta**."
- "...saadaan siviilitiedustelussa käyttää vain, jos niillä voidaan perustellusti olettaa olevan **erittäin tärkeä merkitys** tietojen saamiseksi 1 momentissa tarkoitettusta toiminnasta."
- Peitetoiminta, valeosto ja tietoliikennetiedustelun käyttäminen **välttämätöntä**.
- Jos tiedustelumenetelmä kohdistetaan **valtiolliseen toimijaan** tai siihen rinnastuvan tahoon, tiedustelumenetelmän käytön edellytyksiin sovelletaan vain, mitä 1 momentissa säädetään.
- Tiedustelumenetelmää ei saa kohdistaa **vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan** (PT/VO).
- "Tiedustelumenetelmän käyttö on lopetettava ennen päätöksessä mainitun määräajan päättymistä, jos käytön **tarkoitus on saavutettu tai sen edellytyksiä ei enää ole**."



Tiedustelumenetelmät

- PolL 5 a luvun tiedustelumenetelmät rakentuisivat menetelmällisesti pääosin voimassa olevan sääntelyn (PolL 5 luvun) varaan
- Tiedustelumenetelmät:
 - telekuuntelu, televalvonta ja tukiasematietojen hankkiminen,
 - suunnitelmallisen tarkkailu ja peitelty tiedonhankinta
 - tekninen tarkkailu (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu),
 - teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen,
 - peitetoiminta ja valeosto,
 - tietolähdetoiminta,
 - **paikkatiedustelu, (viestin) jäljentäminen ja (viestiin kohdistuvan) lähetyksen jäljentäminen (uusial)**
 - tietoliikennetiedustelu (uusi)
- Tiedustelumenetelmät käytössä sekä kotimaassa että ulkomailla



Tiedustelumenetelmät - Päätöksenteko

- **Kotimaan toimivaltuuksista** päätöksentekijänä aina sama taho kuin poliisilain 5 luvussa
 - telekuuntelu/televalvonta tuomioistuimen päätösvallassa
 - tietoliikennetiedustelu tuomioistuimen päätösvallassa
 - peitetoiminta ja valeosto suojelupoliisin päällikön päätösvallassa
 - suunnitelmallinen tarkkailu päällystään kuuluvan poliisimiehen päätösvallassa
- Tiedustelutoimivaltuuksien forum Helsingin käräjäoikeus
- **Ulkomaantoimivaltuuksien** päätöksentekotoimivalta aina suojelupoliisin päälliköllä
 - Ulkopoliittinen riskiarvio UTP -ohjausmekanismin puitteissa
 - Tiedustelun koordinaatio



Toimivaltuuskavennukset ja -rajoitukset

- **Esitutkinta- ja pakkokeinotoimivaltuuksien poistaminen** suojelupoliisilta
 - perusteena oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaaminen
- **Papin, asianajajan ja lääkärin asiakastiedot** sekä **toimittajan lähteet** (lähdesuoja) nauttisivat vahvaa suojaa tiedustelulta (vrt. PoL 5 luku / PKL)
- Tietoliikennetiedustelussa myös **Suomessa olevien henkilöiden välinen viestintä** tiedustelukiellon alaista
- Kuuntelu- ja katselu- sekä tiedustelukiellon alainen materiaali hävitetään aina
 - Käyttötarkoitussidonnaisuus
- Tietoliikennetiedustelulla saatu tieto, jota ei ole hävitettävä eikä tarvita kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi (irrelevanssiperuste), mutta voi olla merkityksellinen ylitörkeiden rikosten estämiseksi tai selvittämiseksi taikka syyttömyyttä tukevana selvityksenä, vaaran torjumiseksi (ns. palomuurisääntely), voidaan luovuttaa KRP:lle tai toimivaltaiselle vo:lle
- Tiedustelumenetelmän käytöstä ilmoitettaisiin tiedonhankinnan kohteena olleelle henkilölle, ellei välttämätöntä perustetta ilmoittamatta jättämiselle



Tiedustelumenetelmän käytöstä ilmoittaminen

- Luottamuksellisen viestin salaisuuteen puuttuvista menetelmistä on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteena olleelle henkilölle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedustelumenetelmän **käytön tarkoitus** on saavutettu
 - Ilmoitus viimeistään vuoden kuluttua sen **käytön lopettamisesta**
- Tuomioistuin voi **lykätä** enintään **kaksi vuotta** kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedustelumenetelmän käytön turvaamiseksi, kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi
- Ilmoitus voidaan tuomioistuimen päätöksellä jättää **kokonaan tekemättä**, jos se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi
- Reaalimaailman keinoista ei velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa 44 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen perusteella.



Tietoliikennetiedustelun käytöstä ilmoittaminen

- Jos [automatisoidun erottelun avulla kerätyn tiedon jatkokäsittelyssä] on manuaalisesti selvitetty Suomessa olevan henkilön luottamuksellisen viestin tai tallentaman tiedon sisältö, ilmoitetaan hänelle tietoliikennetiedustelusta noudattaen, mitä poliisilain 5 a luvun 47 §:ssä säädetään telekuuntelusta ilmoittamisesta (ks. edellinen kalvo).
- Velvollisuutta ilmoittaa tietoliikennetiedustelusta ei kuitenkaan ole, jos tieto on hävitetty 9 §:n 2 momentin tai 15 §:n perusteella.
 - 9 §:n 2 mom. "Jos tuomioistuin katsoo, että 4 §:n mukaisia edellytyksiä tietoliikennetiedustelulle ei ole ollut, on tietoliikennetiedustelun käyttö lopetettava välittömästi sekä sillä saatu aineisto ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot heti hävitettävä. "
 - 15 §. Tietojen hävittäminen. Tietoliikennetiedustelulla saatu tieto on hävitettävä viipymättä, jos käy ilmi, että
 - viestinnän molemmat osapuolet olivat Suomessa silloin, kun viestintä tapahtui
 - lähettäjällä tai vastaanottajalla taikka tallentajalla on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta kyseisestä tiedosta
 - tietoa ei tarvita kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi



Tiedustelun yhteensovittaminen

55 §

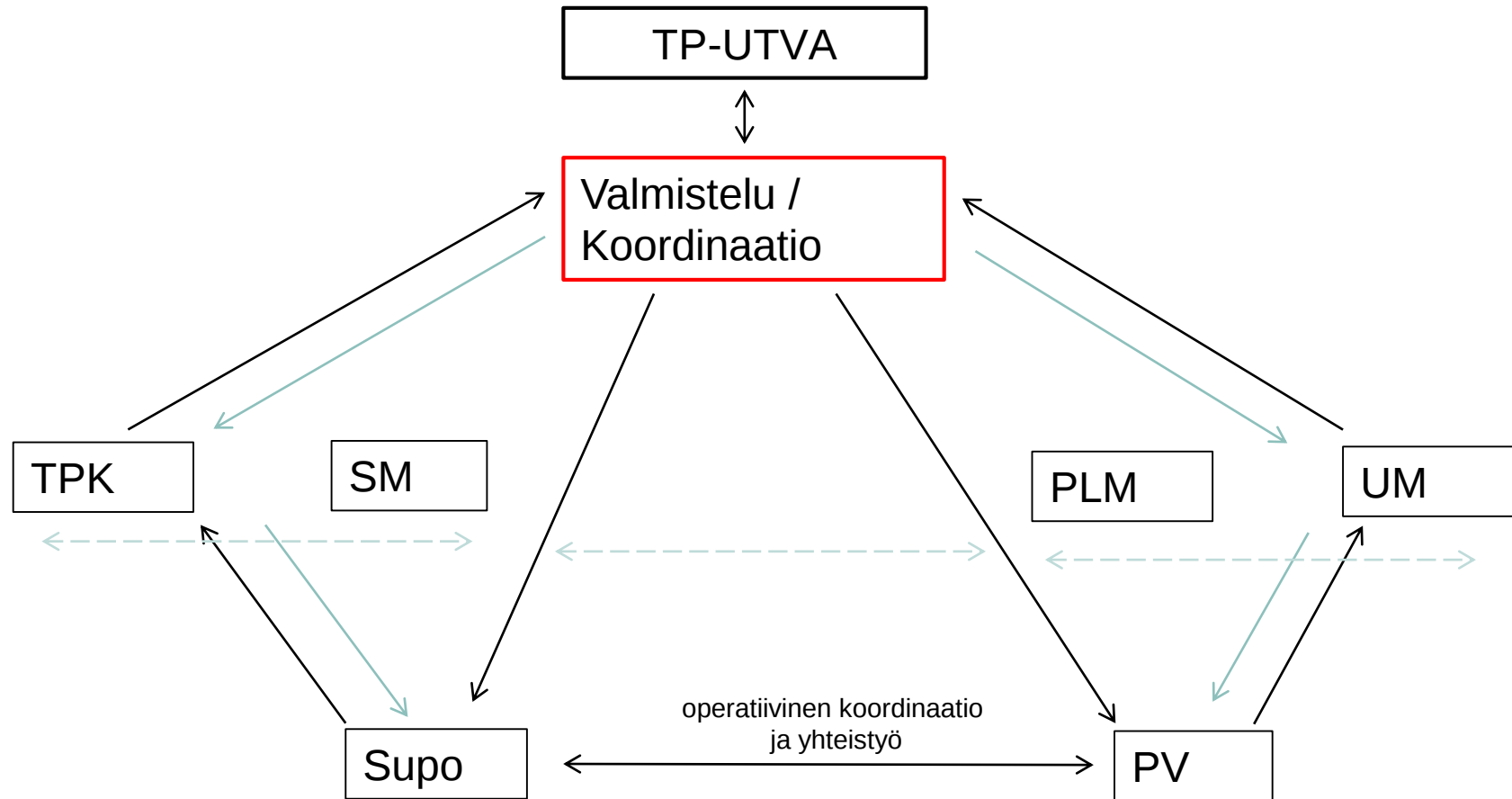
Tiedustelutoiminnan yhteensovittaminen

Siviili- ja sotilastiedustelutoimintaa sovitetaan yhteen tasavallan presidentin, valtioneuvoston kanslian, ulkoasiainministeriön, puolustusministeriön ja sisäministeriön sekä tarvittaessa muiden ministeriöiden ja viranomaisten kesken.

Jos siviilitiedustelutoiminnan arvioidaan olevan **ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää**, asia on valmistelevasti käsiteltävä 1 momentissa tarkoitettujen viranomaisten kesken.



Tiedustelutoiminnan ohjaus ja koordinaatio



Tiedustelun reaaliaikainen valvonta

- Suojelupoliisin on annettava tiedusteluvaltuutetulle tieto tämän luvun nojalla annetusta tiedustelumenetelmää koskevasta luvasta tai päätöksestä mahdollisimman pian luvan antamisen tai päätöksen tekemisen jälkeen.
- Suojelupoliisin on mahdollisimman pian ilmoitettava tiedusteluvaltuutetulle päätöksestä, joka koskee:
 - 1) siviilitiedustelun suojaamista;
 - 2) ilmaisukieltoa;
 - 3) 44 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen siirtämistä.



Suojelupoliisin valvontakokonaisuus



Tietoliikennetiedustelu

- **Tietoliikennetiedustelulla** tarkoitetaan Suomen rajan viestintäverkossa ylittävään tietoliikenteeseen kohdistuvaa, tietoliikenteen automatisoituun erotteluun perustuvaa teknistä tiedonhankintaa sekä hankitun tiedon käsittelyä

Kannanottoja tietoliikennetiedustelusta

- *"Ruotsi on viimeisen puolentoista vuoden aikana estänyt kaksi terrori-iskua tietoliikennetiedustelutietojen avulla"* (SÄPO:n päällikkö Anders Thornberg, tammikuu 2015)
- *"Tällä hetkellä kybertiedustelun torjunta on kansallinen sokeapiste... Kansallisen tiedustelulainsäädännön kehittäminen kybertoimintaympäristössä on välttämätöntä."* (Lehto, Limnell et al.: Suomen kyberturvallisuuden nykytila, tavoitetila ja tarvittavat toimenpiteet tavoitetilan saavuttamiseksi 2017)



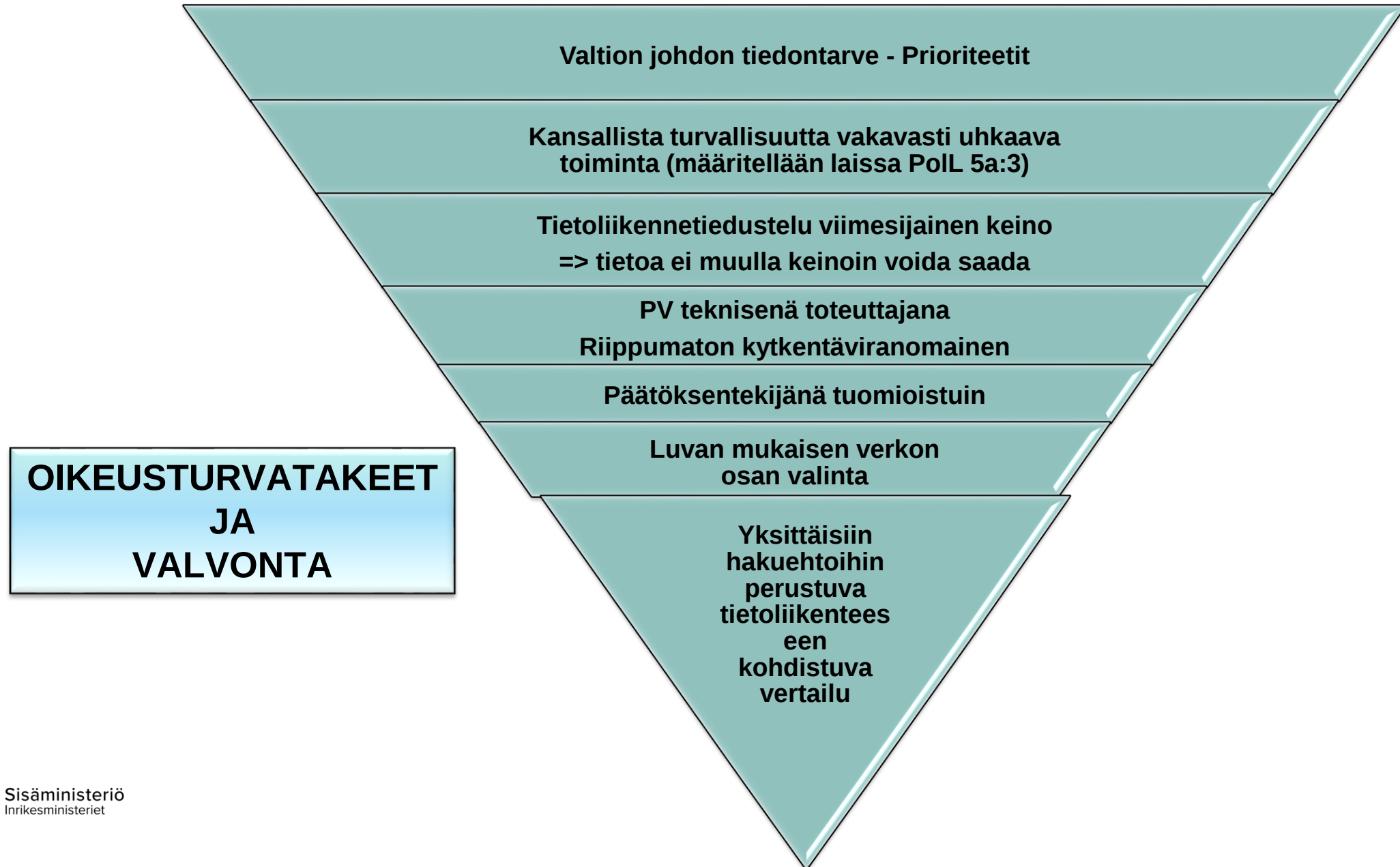
Suomen rajan ylittävät kaapelit



Kuvan pohjana julkinen merikaapelikartta The Submarine Cable Maps.
Katkoviivat lisätty jälkeempään.



Tietoliikennetiedustelun kohdistaminen ja sen käytön rajoitteet





Sisäministeriö

Inrikesministeriet

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171
kirjaamo@intermin.fi